
Alioixa l'Esventat

per Vassili Xukxín

La veritat, si la voleu saber, és que ni tan sols es deia Alioixa, sinó Kòstia Válikov, però tothom al poble li deia Alioixa l'Esventat. I mireu per què: perquè era tan irresponsable i tan poc disciplinat com ja no hi ha ningú avui dia. Ara que la seva irresponsabilitat no era pas sense mesura: cinc dies la setmana era el millor treballador del món, més que millor, escrupolós i eixerit (a l'estiu duia a pasturar les vaques del kolkhoz, a l'hivern s'encarregava del bestiar, tenia cura de la calefacció i, si calia, ajudava a parir una vaca quan vedellava de nit); però arribava el dissabte i aquí s'acabava tot: l'Alioixa es desenganxava del carro. Eren dos dies que no treballava: dissabte i diumenge. Ningú no se'n recordava ja quan havia començat aquella seva manera de fer; tothom sabia que aquest ximplet de l'Alioixa «era així de mena» i que els dissabtes i els diumenges plegava veles. Havien intentat d'influir-hi, és clar, i no pas una sola vegada, però sense resultat. A més, els feia pena, que tenia cinc criatures i només el gran acabava l'escola, l'altra engruna encara la tenia repartida entre els primers cursos... I el van deixar estar. I què hi volies fer? Ja t'hi podies escarrassar, que era com parlar a una paret. Et mirava com si fos un enze... «Entesos, Alioixa?», me li deien. «Què?» «Però que no ho veus, que no te les pots permetre, aquestes coses que fas? Que no treballas pas en una fàbrica, que treballes al camp! Com és això, eh?» «Això, què?» «Apa, prou de fer el ruc, home! T'ho demano ben clar: treballaràs dissabte, sí o no?» «No. I parlant d'això de ruc... vés amb compte que no et planti la mà a la galta. Amb cap llei no m'enganxaries. Que jo també me

les sé, les lleis. Contra ofensa de paraula, ventada de cop de puny: en diuen reciprocitat.» Ara vés a parlar-hi, amb un home així. Els dissabtes no anava ni a les reunions.

I volem saber què feia, els dissabtes?

Doncs els dissabtes preparava el bany. I prou. Res més. Escalfava les pedres, es rentava i començava el seu bany de vapor. El feia durar, el ximple, a vegades fins a cinc hores; quina màquina de tren! És clar que s'aturava, descansava una mica... Però tot i així, em volem dir quina mena de cos pot resistir-ho, això? Si no és un cavall...

En despertar-se el dissabte, de seguida li venia a la memòria quin dia era. I un dolç benestar li envaïa tot seguit l'ànima, li il·luminava la cara. Ni tan sols pensava a rentar-se: de dret cap al pati, vinga estellar llenya.

Ell tenia les seves manies, en això de fer el bany. Per exemple, només feia servir llenya de bedoll, perquè l'escalfor que feia era més duradora. I la tallava, la llenya, amb compte i amb fruïció...

Heus aquí, si volem, un d'aquests dissabtes.

Feia, justament, un temps poca-solta, de vent i de fred humit, ben bé un temps de final d'octubre. A l'Alíoxa li agradava prou, aquest temps. Encara era de nit que va sentir com queia un plugim: picà suau, irregular, als vidres de la finestra, i parà. Després, en el racó de dalt a la dreta de la casa, on sempre rebufava, començà a xiular-hi: era el vent que agafava força. Tanta, que els finestrans se n'estremien. Després va minvar, però al matí encara es feia sentir, vent de neu, rufaga.

L'Alíoxa sortí amb la destal al pati i començà a escollir els tions de bedoll per tallar. El fred se li ficava sota el gec... Però ell, destal amunt, destal avall, i es va anar escalfant.

Remenava la pila de llenya per escollir-ne els troncs més gruixuts... Un cop en trobava un, l'agafava com qui engrapa un garrí i el duïa a lloc.

—Mira-te'l... que és eixerit —li deia afectuosament—. Ben bé sembla un soldadet...

Posava aquest «soldadet» sobre un socó ben ample i l'esberlava d'un sol cop.

Aviat n'havia esberlat així tot un feix... Va estar-se una llarga estona parat, bo i contemplant-lo. Ai, aquella blancor, aquell suc, aquella puresa intocada dels troncs, aquella olor que se'n despenia, fresca, vinguda de les entranyes, un xic presa, amb regust de bosc...

L'Alíoxa s'ho emportà tot a pes de braços cap a la caseta del bany i ho apilà amb molt de compte al costat de les pedres. Després ja vindria aquell moment d'encendre el foc, que tant l'enamorava. I és que, quan encenia el foc de l'estufa, ben bé arribava a emocionar-se. De sempre que li agradava el foc.

Però primer calia carretejar l'aigua. Això ja no li agradava tant; tampoc no és pas que li fes nosa. Només procurava acabar ben de pressa, això sí. Quan duïa les galledes plenes penjant del collader feia riure de veure quina manera de remenar les cames per anar més de pressa, quina manera d'estirar la llarga figura per no vessar l'aigua. Les dones al voltant de la font sempre se'l miraven, i vinga fer comentaris.

—Guaita, guaita, com s'estira! Quin equilibrista!...

—I que no li'n cau ni una gota, eh!

—Però on va tan esverat, aquest boig?

—És que ja fa el bany, una altra vegada...

—Però si encara és d'hora!

—Sí, però mira, s'hi passa tot lo dia, ell. Prou que li diuen l'Esventat...

L'Alíoxa omplia fins dalt la caldera que hi havia a l'estufa, dos cubells grans i una banyera galvanitzada que havia comprat feia quinze anys i on s'havien anat banyant, l'una darrera l'altra, totes les seves critures. Ara se l'havia adaptada a la caseta del bany. I que hi anava, de bé! La tenia al capdavall del banc: no ocupava gaire espai, no feia nosa per a prendre el bany de vapor, i sempre hi havia aigua a l'abast. Quan l'Alíoxa sentia que s'escaldava, assegut allà dalt sobre el seu banc, quan els cabells li espetarregaven de tanta escalfor, ell sí que capbussada a la banyera!

En havent traginat l'aigua, l'Alíoxa s'assegué al lllindar de la porta a fer un cigarret. Aquest moment de seure una estona a fumar també era un moment important. En un mateix fer, li agradava de donar un cop d'ull als seus béns, guardats en el vestidor del bany i en el petit cobert afegit que n'era la continuació. Que n'hi havia d'estris! Velles falçs sense mànec, un rascle vell, una forca... Però també hi havia un petit banc de fuster, i unes eines en bon estat: un ribot, un xerrac, enformadors, gúbies... Tot això era per al diumenge, que hi vindria a feinejar.

Que poc illuminada, que poc acollidora que era encara la caseta; però l'aire aspre i fred que s'hi respirava ja s'havia suavitzat amb l'olor dels troncs de bedoll, una olor subtil, fugissera, premonitòria de la festa que es preparava. Tot d'un plegat, era com un pessigolleig de felicitat al cor, i l'Alíoxa pensava: «Ara, ara, aviat». Encara havia de fregar el terra; perquè a la seva dona no li deixava fer ni això, ni fregar. Tenia sempre a punt una escombreta, un potet de sorra... Es tragué el gec, s'arromangà les mànigues de la camisa i rasca que rascaràs, neteja que netejaràs. Ho va ben fregar tot, ho va ben netejar tot amb l'escombreta, ho va esbandir amb aigua clara i hi va passar un parrac eixut. Després esbaldí el parrac i el penjà en una branca de l'auró, aquell auró que creixia devora la caseta del bany. Bé, ara ja podia encendre el foc. L'Alíoxa encetà un altre cigarret... Contemplà el cel sorrut, l'horitzó malenconiós i llunyà, el poble... Ningú no tenia encara el foc encès a la caseta del bany. Després, al vespre, tots s'hi afanyarien, a última hora, de qualsevol manera, ris-ras... Au, vinga vapor, vinga empassar-se el fum amargant. Es prenen un bany de mala manera, queden baldats del fum, es deixen caure mig morts al llit i es pensen que s'han banyat com cal. Ai senyor!... Llençà la burilla, l'enfonsà amb la bota en el terra moll i se n'anà cap a fer foc.

Els troncs, els posava com tothom: dos així i un aixà, de través, i els altres a sobre. Però allà en el buit que hi quedava, la gent solia ficar-hi estelles o paper, i ara, els últims temps, els havia vingut la dèria de tirar-hi petroli; l'Alíoxa, en canvi, no hi ficava res: tan sols estellava un xic pel mig, amb la destal, el tió travesser, calava foc a les estelles, i aqueixes s'encenien. El moment d'agafar-s'hi el foc era també d'aquells que emocionen. I quina emoció, si ho sabíeu! L'Alíoxa s'assegué a la gatzoneta davant l'estufa de pedres, bo i fixant-se com les flames, primer esquifides, tímides, tremoloses, s'anaven fent cada vegada més fortes, cada vegada més segures. Sempre rumiava molt, quan s'estava així, plantat davant del foc. Ara, per exemple: «Vosaltres, que voleu que els homes visquin tots de la mateixa ma-

nera... Que no ho sabeu, que ni dos tions no cremen pas ben igual? Com voleu que dues vides s'assemblin?» O bé, encara: quan un home es mor, just a l'últim moment, quines ganes tan fortes de viure que li vénen, quina esperança que li ve, amb quanta alegria no rep un medicament!... Això ho sap tothom. Però ell havia descobert que a qualsevol tros de fusta li passa ben bé la mateixa cosa: quan sembla que s'acaba, de sobte fa una flamarada tan alta, engega una esquitxada de tant de foc i de tanta llum, que qui s'ho mira es fa creus de pensar d'on treu tota aquella darrera força.

Ara que el foc s'hi havia agafat, se'n podia anar a prendre un xic de te.

S'esbandí amb aigua del rentamans, s'eixugà i, amb l'esperit lleuger, se n'anà cap a casa seva.

Mentre el pare s'havia entretingut amb el bany, la canalla havien enfilat, l'un darrera l'altre, el camí de l'escola. Ell havia anat sentint com espetegava cada vegada la porta, com grinyolava després la reixa del pati. Ningú no hauria dit mai que a l'Alioixa li agradaven les criatures, poc ho demostrava. Però li agradaven. A vegades en contemplava alguna llargament i amb molta atenció, i de tant d'amor i de tant de goig que sentia, el pit semblava que li feia mal. Sempre s'esbalaïa davant les lleis de la natura, que feien un home d'un no-res, d'una menuderia tan menuda. Sobretot li agradaven els nens quan encara eren molt xicarrons, indefensos. A fe, que eren com una tija ben prima. Apa, arrapa't ara amb totes les teves forces, enfila cap amunt. T'espera de tot a la vida, ningú no te'n sabrà endevinar res per endavant ni te n'estalviarà res. I pla que creixien, pla que s'enfilaven. Si fos per ell, l'Alioixa encara n'hauria fabricat cinc més, però la dona ja n'estava cansada.

Mentre es bevien el te, va fer-la petar amb la dona.

—Comença a fer fred. Qualsevol dia pot nevar —va dir la muller.

—I nevarà. No aniria pas malament, ara que la terra ja és freda.

—Ja has fet foc?

—Sí que n'he fet.

—Ha vingut la Kuzmovna... A demanar calés.

—I què, n'hi has donat?

—Sí que n'hi he donat. Diu que fins dimecres, que llavors ja li pagaran les patates...

—Doncs molt rebé—. A l'Alioixa li agradava que algú pogués demanar-li diners, com ara avui: sempre sembla que puguis mirar la gent a la cara amb més alegria. Si no, només saben parlar de «l'Esventat» aquí, «l'Esventat» allà. Que en són, de rucs! —Quant t'ha demanat?

—Quinze rubles. Dimecres diu que ens ho tornarà, amb els calés de les patates...

—Doncs molt rebé. Me'n vaig a continuar.

La dona no comentà res, ni li va fer «Au, doncs, vés-hi» o cosa que s'hi assemblés, ni res de res. En canvi, abans, a vegades, sí que hi ficava cullerada, es barallaven i tot: que si s'ha de fer això, que si s'ha de fer allò, que si poc et voldràs passar tot lo dia escalfant el bany! Però l'Alioixa no cedí mai ni un pèl: el dissabte només hi havia el bany. I prou. I ja se'n podia anar tot en orris! Tot a fer trons! «Què voleu que faci? No em puc pas desempallegar d'aquesta ànima que porto a dintre!», vociferava. I la Taïssia, la muller, es va espantar. És que el germà gran de l'Alioixa, l'Ivan, cridant així, un dia es va suïcidar. I també per culpa de la pròpia: s'havien escridassat no sé per quina cosa, tant i tant, que l'Ivan començà a clavar-se

cops de cap contra la paret, bo i murmurant: «Quant de temps hauré de suportar això encara?! Quan de temps?!» La poca-solta de la dona, en comptes de tranquil·litzar-lo, va i a sobre encara me'l punxa: «Vinga, vinga... Més fort! A veure què aguanta més, el cap o la paret?» L'Ivan que engrapa l'escopeta... La dona va caure com un sac de patates, desmaiada, i l'Ivan es descarregà l'arma al pit. Va deixar cinc criatures. Aleshores va ser que advertiren la Taíssia: «Vés amb compte... mira que no sigui cosa de família, això». I la Taíssia deixà estar el seu home.

Tip de te, l'Alíoxa es fumà un cigarret a prop de l'estufa, ben a l'escalfor, i se'n tornà cap a la caseta del bany.

Dintre, el foc cremava de valent.

Per la porta sortia, seguida i abundant, una fumarada que s'entortolligava cap amunt i feia pensar en el remolí d'un riu. Això era ara, de primer moment: després, quan l'estufa acumularia més escalfor, no n'hi hauria pas tant, de fum. Era important encertar el moment d'afegir-hi més llenya i saber-ne posar la bona mesura: que no fos tot just per mantenir la brasa, però que tampoc no n'hi hagués massa, perquè el foc necessita espai. Cal que cremi lliure, abundant, per tots els racons alhora. L'Alíoxa s'acostà cap a l'estufa, enfonsant-se sota el torrent de fum. S'assegué a terra i s'estigué una estona bo i mirant el foc com cremava. Ara que el terra ja s'havia escalfat un poc, se'n començava a desprendre vapor; la cara i els genolls en sentien la calor i calia tapar-se. D'altra banda, no era gaire recomanable seure allí en aquells moments, no fos cas que s'intoxiqués sense adonar-se'n. L'Alíoxa remenà amb traça la brasada i eixí de la caseta. Encara tenia una pila de coses a fer: calia preparar el ram de bedoll, calia omplir el fanal de petroli, calia tallar les branques de pi... Bo i taral·lejant alguna cosa indefinida, sense dir res, amb la veu sola, l'Alíoxa s'enfilà al sostre, despenjà d'una verga el ram més espès que va trobar, després tallà una bona braçada de branques de pi, mirant que quedessin ben lleses, traient-ne els nusos, i les amuntegà al vestidor. Això ja estava. Ara, què més? El fanal! L'Alíoxa es capbussà de bell nou sota el fum, en tragué el fanal, el sacsejà i comprovà que calia afegir-hi petroli. Encara n'hi havia, però... per no haver-hi de pensar més tard. I anar taral·lejant... Redéu, quina tranquil·litat més gran! Les criatures les tenia bé de salut, no s'havia barallat amb ningú, havia pogut deixar uns diners i tot... Ai, senyor, la vida: qui ho sap, quan és el seu moment més important? Potser quan fas guerra? L'Alíoxa hi havia estat, a la guerra; el van ferir, se'n va recuperar, tornà al front fins al final, i després sempre més ho recordà amb nàusea. Mai més no va anar a veure pel·lícules de guerra, li feien venir basca. I no podia entendre aquells que es miraven la pantalla com si res, asseguts a les seves butaques. Ningú no s'ho hauria cregut, però l'Alíoxa reflexionava de debò sobre això de la vida. Rumiava quin era, o no era, el seu secret, dubtava si s'havia d'entristir en deixar-la, o si podia morir tranquil de no perdre gran cosa. A vegades esforçava el pensament fins a afigurar-se que volava ben amunt, ben amunt, i que des d'allà dalt contemplava la terra... Mes això no l'ajudava pas a comprendre res. S'imaginava les seves vaques pasturant, menudes com formigues... Però res no l'il·luminava pel que feia a la gent i a la vida de les persones. Poc hi veia gaire més clar. Continuava sense saber si calia entristir-se d'haver de deixar la vida, o no. I si després, a última hora, es posava a cridar com un boig perquè no havia viscut com havia hagut de viure ni havia fet el que havia hagut de fer? O és que això no es dona

mai? Bé se'n mor, de gent, tranquil·la i en pau, sense que passi res. Sí, és clar que fa una mica de llàstima, que és trist, perquè tampoc s'hi està pas tan malament, aquí baix. I quan se li acudia aquest pensament, això que aquí baix s'hi està prou bé, li venia a la memòria un episodi. Aquest que ara us diré. Un dia, tornava ell de la guerra... El camí era llarg, gairebé de punta a punta del país, però entre tots el feien amb prou tabola. Així rai, ja va bé de viatjar. Doncs vet aquí que a no sé quina estació petita, abans encara de passar els Urals, se li acostava a l'Alioixa una dona jove i me li diu:

—Escolta, soldat, deixa'm venir amb tu, com si fos germana teva... Com si ens haguéssim trobat aquí per casualitat. És que tinc pressa, i no aconsegueixo marxar de cap de les maneres.

Era una dona de la reraguarda, molsudeta, amb una piga al coll i els llavis pintats... Anava prou ben vestida. Tenia una boca petita i borriçol sobre el llavi. Quan mirava, era com si toqués l'Alioixa amb els dits, talment com si l'acaronés. Alhora que semblava un xic vergonyosa, tenia un esguard atrevit i manyac. L'Alioixa no havia tocat cap dona en tot el temps de guerra... I abans de la guerra, també, ben poca cosa havia fet: tan sols petons amb les noies a les festes. I prou. I ara se me li presentava aquesta, plantada allà, mirant-lo d'aquella manera estranya... A l'Alioixa el cor li va fer un ai, i tant es va commoure, que les orelles no li sentien i els llavis no se li desenganxaven.

I heus aquí que marxen plegats.

Al vagó, quan els altres soldats la veieren, també hi hagué un inici de commoció, però la dona, manyaga ella, s'arrapà a l'Alioixa d'una manera que ningú no gosà dir-li res. S'escaigué que ella anava a prop, al cap de dues parades ja hi era. Era el capvespre. I vet aquí ella que diu, amb veu trista:

—De l'estació a casa hi tinc un tros de camí, i em fa por. Ben bé no sé què fer...

—Qui hi ha a casa teva? —va dir l'Alioixa, desenganxant els llavis.

—Ningú, sóc jo sola.

—Bé, doncs, ja t'hi acompanyaré.

—I després com t'ho faràs? —demanà la dona, tota sorpresa i contenta.

—Marxaré demà amb un altre tren... Això rai, que en passen molts!

—Sí que és cert; per aquí en passen cada dia... —accedí ella.

I au, som-hi cap a casa. L'Alioixa recollí tot el que duia: dos parells de botes d'oficial, una guerrera, també d'oficial, i un tapís alemany, i cap a casa de la dona falta gent. Aquest camí fins a la casa d'ella, i aquella nit pecadora, això és el que recordava l'Alioixa sempre. Una força terrible —una alegria, no, una febre— i un emmudiment i un terror l'havien paralytitzat mentre feia camí amb aquella noia tan manyaga... Duia un cansament i un pes a sobre tan grans, que era com si el cel se li hagués abatut al damunt, rescalfat pel sol de tot aquell dia de juny, i l'Alioixa amb prou feines arrossegava unes cames feixuges com el plom, respirava penosament i sentia el cervell esclafat dins el cap. Però ho recordava tot, fins l'últim detall. L'Àlia, que era així com ella es deia, l'havia agafat pel braç... Recordava aquell braç: tou, tebi, sota un aspre crespó. Havia oblidat el color del vestit, això sí, la veritat, però les petitíssimes punxes d'aquella roba, la seva especial aspror tèbia, això, ho recordava cada vegada, i ara també. Era tot aspre i alhora lliscós, el crespó aquell. I també li venia a la memòria el petit rellotge al

seu braç: era menut (trobat en un botí), i la corretja, molt estreta, es clavava a la carn. Això va ser el que el va atabalar, que fos la dona mateixa que, amb senzillesa i confiança, l'agafés del braç i es posés a caminar al seu costat, bo i fregant-lo amb el seu maluc molsudet... I aquella escalfor sota el braç d'ella, també la recordava... Bé, hi va haver la nit, ja us ho podeu pensar. Al matí següent, l'Alioixa no trobà ni l'Àlia, ni els trastos. Només després, quan ja tornava a ser dalt del tren (els documents no se'ls havia pas enduts, la dona), llucà que aquell era precisament el guanyapà de la mossa, anar estacions amunt, estacions avall escollint els soldats que fessin més cara d'innocents. Però, ves quina cosa, si ella li hagués dit aquell matí: Alioixa, dóna'm el tapís alemany, dóna'm la guerrera, dóna'm les botes, li ho hauria donat tot. Potser s'hauria quedat un parell de botes.

Doncs aquella Àlia de crespó era la que recordava l'Alioixa quan es quedava sol, amb un somriure als llavis. Mai no ho havia explicat a ningú, el que havia passat aquell dia, però ell se l'estimava, l'Àlia. Ja ho veieu.

La llenya s'havia consumit... Una muntanya daurada i roent alenava i escopia una massa d'escalfor. Una flameta blava s'esmunyia de tant en tant pel badall de foc. Era el moment que es feien els gasos. Au, doncs, a escalfar-se de valent, parets i bancs, que després no se us puguí ni tocar de tant que cremareu.

L'Alioixa escampà per terra les branques de pi: més tard allò seria com una selva africana, de les branques en pujaria una sentor, s'hi ensumaria un aire d'aquells que t'eixamplen el cor, que ja no cal res més, me cago en déna! Sempre es feia el propòsit de no posar-se nerviós a última hora, però no ho aconseguia mai. Caminà pel pati amunt i avall, desà la destràl... Va ficar-se una altra vegada a la caseta, però no: encara hi havia gasos.

Entrà a casa.

—Do'm la roba —va dir a la dona, mirant d'amagar la seva alegria: vés a saber per què feia empipar tothom, aquesta seva alegria dels dissabtes. La gent, qui els entengui que els compri: ells bé que es passen la vida fent rucades, sense parar, però això sí, quan et miren a tu, se'n fan creus, rondinen, no se'n saben avenir, ja ho veieu.

La Taïssia obrí el bagul sense badar boca i va desaparèixer-hi, sota la tapa... Era la segona dona de l'Alioixa. La primera, Sònia Polosúkhina, s'havia mort, sense deixar criatures. L'Alioixa hi pensava ben poc, en les seves dones, en totes dues. Es despullà fins a quedar només amb la roba interior a sobre i s'estigué una estona assegut en un tamboret, peudescaç, arronsant per sota les cames tant com podia. Sentia una certa sensació agradable en aquesta postura. Pensava que aniria bé de fer un altre cigarret... Però ja feia temps que s'havia avesat a no fumar a casa, tant com va començar a haver-hi canalla.

—Per què els volia, els diners, la Kuzmovna? —demanà l'Alioixa.

—No ho sé pas. Pots comptar que se li deuen haver acabat, si en demana. Segur que no en té ni per comprar pa.

—Que saps si n'han entregades moltes, de patates?

—Se n'han endut un parell de carros... Una vintena de sacs.

—Seran calés, això!

—I tant. Es passen la vida arreplegant-ne... Et penses que a la llibreta no en tenen, de calés?

—Que els Soloviov no en tenen? Ja ho crec!

—Els calçotets, que els vols d'hivern? O encara te'ls dono de cotó?...

—Porta'm els de cotó.

L'Alíoxa agafà la roba neta de mans de la dona, se la posà als genolls i continuà assegut un xic més, bo i pensant com devia estar ara la caseta del bany.

—Això... Bé.

—El Kolka torna a tenir angines.

—I com és que l'has deixat anar a estudi?

—Home... —La Taíssia mateixa no sabia per què. —És que perdre encara un altre dia de classe... Prou malament que estudià, ja.

—Sí, és clar... —És estrany, l'Alíoxa, veieu, mai no patia seriosament per les malalties dels seus fills, ni tan sols quan eren malalties greus. No pensava mai que pogués passar res de dolent. Ni se li acudia. I, gràcies a déu, no se li n'havia mort cap. En canvi, que n'era, de gran, el desig que els seus fills estudiessin, que anessin a la gran ciutat i que es convertissin en homes honrats i respectats! I que a l'estiu, això sí, vinguessin al poble. L'Alíoxa ja se n'ocuparia, d'ells, de les mullers, dels homes, de les criatures... I és que ningú no ho sabia, que n'era de bo i de complaent, l'Alíoxa, i en canvi la gent de ciutat se n'adonaria de seguida. Els néts podrien córrer pel pati... Sabeu? Sí que en té, de sentit, la vida. Que no tots ens sabem, de viure, això ja és una altra cosa. I sobretot aquests talossos de poble. Que n'arriben a ser, de tossuts! Ara mireu la gent de poble que té estudis —els agrònoms, els mestres—: no hi ha ningú més presumit que aquell que ve de pagès i torna a casa havent fet estudis a ciutat. Et passen pel costat i sembla que no et vegin! Són més petits que en Patufet, i et volen mirar per damunt l'espatlla. Els de ciutat, en canvi, no sé com s'ho fan, vatua el món, que saben fer gala de la seva cultura i mai, per això, no ofendran ningú. Al contrari, sempre seran els primers a saludar-te.

—Això... Bé —va dir l'Alíoxa—. Me'n vaig.

I se n'anà cap a la caseta del bany.

Li agradava molt, això de travessar el pati cap al bany precisament quan feia un temps fred i humit, com ara. Ho feia sempre en calçotets, caminant expressament ben a poc a poc, per agafar fred. I segur que pel camí encara trobava alguna cosa a fer: ara desentortolliga la cadena del gos, ara tanca bé la reixa... Tot per agafar més fred.

Al vestidor, en havent-se acabat de despullar, l'Alíoxa va donar-se una ullada ràpida: no estava pas malament la cosa, encara era un mugic prou fort. El cor ja li feia mal de tantes ganes que l'home tenia d'entrar. Es va mig riure de la seva pròpia impaciència. S'esperà encara una mica més al vestidor... Se li posà la pell de gallina, com aquell crespó del dimoni, au... Me cago en la mar, quines coses que passen a la vida! Era per això que li agradava el dissabte, a l'Alíoxa, perquè rumiava tant, perquè recordava i pensava tantes coses, com cap més dia de la setmana. I a quin preu volíeu que us el regalés, el seu dissabte, eh?

Corre, corre, que t'atrapo,
corre, que t'atraparé!...

cantà l'Alíoxa fluixet, obrí la porta i, a la fi, entrà.

Ves, la vida!... Al poble hi havia uns banys collectius, i l'Alíoxa hi va anar una vegada, per provar-ho. Maria Santíssima! Justament s'hi ren-

taven uns gitanos. Més que rentar-s'hi, el que feien era xumar cervesa. Si els mugics rondinaven, els altres no es quedaven pas endarrera: «Què en sabeu, vosaltres, de banyar-vos!» Ells sí que en sabien, ara pla! Ara que, la veritat sigui dita, per banyar-se en uns banys collectius com aquests, valia més beure cervesa. Ni és un bany ni és res, això. Sort, encara, que no hi havia anat en dissabte, perquè així, dissabte arribat, es va poder banyar a casa seva i quedar net de tots els records d'aquella garrinada colectiva.

...I ara començava aquí una altra vida, una vida ben concreta, però també ben misteriosa, estimada i entranyable fins a vessar de sentiment. L'Alioixa començà a tragar gibrelles i galledes, a organitzar-se una petita selva particular. Tota tensió perniciosa l'abandonà completament, els pensaments mesquins volaren del seu magí, la seva ànima s'omplí d'una certa coherència, d'una contundent claredat, i la vida deixà de tenir secrets. Sí, és clar, era allà al costat, darrera la finestreta, però l'Alioixa quedava fora del seu abast, fora del seu batibull, fora de la seva maldat, perquè ara ell era gran i condescendent. I que li agradava, a l'Alioixa, sobreixint de sentiment i de pau, cantar-ne alguna quan encara no havia començat el fort del bany de vapor! Mentre abocava l'aigua en una gibrella petita i escoltava el so net i celestial del raig, sense adonar-se'n tan sols, anava cantant ben baixet. De cançons, no en sabia cap de sencera: tan sols recordava fragments que havia sentit als fills a casa i algunes corrandes. Quan es banyava, preferia les corrandes.

Què se n'ha fet,
de l'home que jo estimo,

cantà tot agafant més aigua.

Porta un serrell,
com el d'en Voroixílov.

I tornà a agafar aigua, i tornà a cantar:

No em feu pas banyar, mareta,
que no em vull anà' a banyar.
No m'hi feu anar, ma mare,
que el meu home se me'n va.

Així omplí una de les gibrelles... A l'altra, la de l'aigua bullent, hi posà de moment el ram, que s'estovés. Mentrestant, començà a rentar-se... Com que s'aturava sovint, va trigar-hi molt. Seia al terra tebi, damunt les branques, i vinga tirar-se aigua per sobre, i vinga cantar, ben baixet:

Faig el meu camí,
la meva drecera.
No t'ho pensis pas,
que jo seré teva.

I era com si navegues per un riu serè i tebi, i com si ho fes d'una

manera tota estranya i tota agradable, bo i assegut. I era, també, com si sentís uns rajolins calentons allà, sobre el cor.

Després es va ajeure una estona damunt el banc. I tot d'un plegat se li acudí que algun dia quedaria estirat d'aquella manera per sempre més... Creuà les mans i s'estigué quiet uns moments. Féu un esforç per veure's dins la caixa. Alguna cosa ja començava a dibuixar-se-li a la imaginació, com ara el coixí aixafat, l'americana nova, quan el cor se li va resistir a continuar endavant... S'aixecà amb un incert sentiment d'angúnia i es tirà un bon raig d'aigua a sobre. Per encoratjar-se una mica més, cantà:

Corre, corre, que t'atrapo,
corre, que t'a-tra-pa-ré.

I que el diable se l'emporti, vatua! Quan hagi de venir que vingui, què és això d'entrenar-se abans d'hora! Ara que, cosa estranya, a la guerra l'Alioixa no hi pensava gens, en la mort, no la temia pas. Sí, és clar que la defugia tant com li era possible, però en aquests detalls d'ara poc hi entrava mai. Au, a fer trons! Quan hagi de venir, que vingui; prou ho sabem, que no se n'escapa ningú. No es tracta pas d'això. Del que es tracta, és que la nostra vida, en aquest món, no és pas una festa, ni la hi hem d'entendre, com una festa, ni n'hem d'esperar cap, de festa, sinó que hem d'acceptar les coses com vénen, i «no esvalotar-nos davant del client». És que l'Alioixa havia sentit, feia poc, un acudit sobre una alcavota experimentada que aconsellava a les noies de la seva casa de barrets: «Penseu sempre a no esvalotar-vos davant del client.» L'Alioixa va fer unes bones rialles, i pensà: «És ben veritat això, que ens esvalotem.» És clar que sí, que s'hi està bé en aquest món, però no ens hem pas de posar a saltar de bogeria per això sol. I, a propòsit, l'home és molt més feliç quan li ve una alegria sobtada, quan no s'hi havia estat preparant abans, que no pas quan se l'espera. El dissabte és una altra cosa; precisament, el dissabte, l'Alioixa es passava tota la setmana esperant-lo. Però ara mireu: oi que a vegades sentiú des de bon matí com un malestar, com una angúnia? Llavors sortiu amb les vaques fora del poble, i hi ha el sol que es lleva, i s'encén amb una llum tranquil·la el cap d'una branca... I de cop i volta us envaeix l'escalfor d'un goig tan gran i tan inesperat, us omple un benestar tan immens, que us quedeu petrificats, i ni us n'adoneu, que esteu quiets i que dueu un somriure als llavis. Darrerament l'Alioixa s'havia començat a adonar que estimava. Que estimava l'estepa que s'estenia darrera el poble, l'albada, els dies d'estiu... És a dir, que era conscient d'estimar. Sovintejava la tranquil·litat d'esperit: sovintejava l'amor. Els homes, era més difícil d'estimar-los, però els infants i l'estepa, per exemple, els estimava cada vegada més.

Si fa o no fa, així anava rumiant l'Alioixa, i, mentre pensava, les mans anaven fent. Tragué el ram de la gibrella i la buidà, per omplir-la tot seguit d'aigua ben freda... Després agafà una llossada d'aigua calenta de la caldera i l'abocà sobre les pedres una primera vegada, per prova. Les pedres se'n sobresaltaren i vinga engegar rebuys i bafarades. L'escalfor se li arripà a les orelles, se li ficà a la gola... S'ajupí per resistir el primer atac, i només després pujà al banc. Per tal que les fustes del banc no li cremessin les costelles i l'esquena, hi tirà per sobre l'aigua de la gibrelleta. I començà aleshores el frec-frec del ram per tot el cos. La gent, sabeu, s'equivoca, quan es fujeteja fort des d'un bon començament. Primer us heu d'anar

pessigollejant, passejar el ram de cap a cap de l'esquena, per les costelles, pels braços, per les cames... Fluix-fluixet, fluix-fluixet, de primer. L'Alioixa hi tenia molta traça: quan feia vibrar el ram arran del cos, les fulles, com unes mans menudes i calentes, li toquejaven la pell, la hi excitaven, li feien venir unes ganes bojes d'assotar-se, però ell no s'ho permetia pas, ah no!... Es va ben esbandir, i s'estirà una estona. Després abocà damunt les pedres mitja llossada més d'aigua, hi aguantà el ram a sobre, enmig del vapor, i apa, vinga tocar ara els costats, ara per sota els genolls, ara els ronyons... Baixà a entreobrir la porta i s'assegué en un banquet a fer un cigarret. En el cas que haguessin quedat petites restes de gas verinós, ara, amb aquest primer vapor, se n'anirien totes. També s'assecaria l'estufa, tornarien a escalfar-se les pedres, i aleshores vindria el moment de prendre el bany de vapor sense por i tanta estona com volguessis. És així com es fa.

...Es feia fosc quan l'Alioixa tornà del bany. Venia tot nou de trinca, tot fumejant. Es tragué els xancles a l'entrada, i, caminant per sobre les estores netes, passà a la cambra. S'estirà sobre el llit. No sentia el propi cos, i el món es gronxava al seu voltant al ritme del cor.

A la cambra hi havia el fill gran, en Borís, que llegia un llibre.

—Bon bany! —va dir.

—Gràcies, home —contestà l'Alioixa, mirant recte davant seu—. Vés-hi tu, ara, apa.

—Ara hi vaig.

De poc temps ençà, en Borís havia començat, si no ben bé a avergonyir-se, sí a patir pel fet que el seu pare fos pastor i encarregat del bestiar del kolkhoz. Potser és que la cosa li resultava violenta, aneu a saber. L'Alioixa prou que se n'havia adonat, però no deia res. De primer s'havia sentit molt ofès, però després s'hi havia repensat i feia veure que no havia advertit el canvi del fill. Pensava que això li venia de l'edat i de les aspiracions elevades. Més valia deixar-lo estar. En canvi, mireu quin xicot més alt i més ben plantat que s'ha fet, i, aneu a saber, si déu vol, potser arribarà a demostrar un bon cap. Ja li agradaria això, ja, a l'Alioixa. Ara, ves, li fa vergonya que el seu pare sigui pastor... Ai, fill del cor! Molt bé, doncs, au, mira ben lluny, potser si mires lluny arribaràs a alguna banda. El noi estudià bé. La mare diu que ja surt amb una mosseta i tot... Llei de vida. La veritat és que costa de creure, però és llei de vida.

—Au, vés al bany —va dir l'Alioixa.

—Que hi fa calor?

—Quina calor vols que hi faci, ara ja!... S'hi està bé. Si encara tens massa calor, obre l'entrada d'aire de la xemeneia.

Mai no ho havia aconseguit, d'acostumar els seus fills al bany de vapor. Havien sortit de la raça de la mare, dels Korostyliov...

Borís anà a preparar-se per al bany, mentre l'Alioixa continuava ajagut.

Entrà la dona, i s'ajupí una altra vegada sobre el bagul, ara per agafar la roba del fill.

—Te'n recordes —va dir l'Alioixa—, la nostra Mània, quan era petita, aquella poesia que va fer?

Un bedoll blanc
s'està sota la pluja,
una fulla de bardana el tapparà,
que bé que el bedoll s'hi trobarà.

La dona que es redreça, que se'l mira... Rumia uns instants sobre el que ell acabava de dir, no hi entén res, no diu res, i torna a enfonsar el cap dins el bagul, que fa fortor de naftalina. Quan tingué tota la roba, es dirigí cap al vestíbul. Però, arribada al llindar de la porta, s'hi aturà, es girà cap al marit.

—I què? —va demanar.

—Què de què?

—Doncs la poesia de la Mània... Per què ho deies?

—Per res, volia dir que feia riure.

La dona volia marxar, perquè li semblava que parlar ara de bestieses era perdre el temps, però recordà alguna cosa i tornà a mirar enrera.

—S'ha d'anar a entrar el porc i a dur-li menjar, jo ja li he fet la barreja. Vaig a preparar la canalla per banyar-los. Ara descansas un xic i després fas el que has de fer.

—Entesos.

El bany ja s'havia acabat. El dissabte no encara, però el bany sí, ja s'havia acabat.

VASSILI XUKXÍN
traducció d'Elena Vidal